

БУРЯАДАЙ БАГШАНАРАЙ VI СЪЕЗДЫН ДЕЛЕГАДУУДА АМАР МЭНДЭ!

АРАДАЙ ГЭГЭЭРЭЛЭЙ АМЖАЛТАНУУД, ШИНДХЭХЭ ЗОРИЛГОНУУД

Совет Арадад мүн бүхы ороодой ажилал дэлхэй дээр түргүүн социализм гүрэн — Агууехэ Октябрийн социализм революцийн 50 жэлэй ойе дэ бахсалагтайгаар үзгэжэ байна.

тогтоолны бөөлүүлхын тула аймагтар ехэ ороодойго гаргана. Бүгдэ нийтнн уялгата найман жэлэй буралсал бөөлүүлхэ, буралсал-хүмүүжүүлхын хүдэлмэринн шанарые наймуулаха, бургуулинуудай болон хүүгэдэй бусад эмхи зургаануудай материална баазые бэхжүүлхэ, багшанарай мэргэжэл шидэбарине дээшлүүлхэ талаар нилээд ехэ юумэн хэгдэнэ.

Төршөлөн бургуули тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министруудэй Советэй тогтоол соо заагданаар ёһоор, долоодохи класснаа эхилжэ, факультативна хэсгэлүүдэе үнэгэрхэ бологдоно. Бургуулинн хүтэлбэрлэгшэд энэ талаар эмхидхэлэй хүдэлмэри эргэнхээ ябуулха ушартай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойтой, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойтой дашарамдан, республикын бургуулинуудта хүмүүжүүлхын хүдэлмэри үлам дэлгэс эхэтэйгээр ябуулагдана.

1967—68 оной буралсалтай жэлдэ бүхы бургуулинуудые болон хүүгэдэй бусад эмхи зургаануудые сэг болзор соонь найнаар бэлэдхэ хийнн тула аймагуудай хоорондо социализм мурьсоон үргэдэнэ. Тэрэндэ эдэбхтэйгээр бүрөлсөж,

Мүн хүдөөгэй, гороодой залуушуудда юрэнхы эрдэм багаар олгохо гэшэ арадай гэгээрэлэй эмхинүүдэй сар үргэлжэ анхарха хэрэг мүн. Энэ талаар зарим төди амжалтануудые туйлабашье, дутуу дунданууд бабал бин байһаар, Удэсын зарим бургуулинуудга залуушуул хэсгэлүүддэ олоор гэгэнэ, үнэгэрхэдөө бургуулаа хаяна.

Совет засагай тогтоһоон ашаар хошо нотог бүхэндэ бургуулиуд олоор байуулагдажа, бүгд эрдэм буралсалда алуусуу бургуулинуудыг эхилээд мэргэжэл бэлэдхэхэ тушаа ехэ үзгэжэ байдаг. 1924 ондо Буряа педагогическа техникумэй үүсхэ нананабди.

Мүнөөдөр оперо ба баледэй театр соо республикын багшанарай ойн баярай сьезд нээгдэхэнэ

Ургажа ябаа элэр залуу үстэниин найнаар хүмүүжүүлхэ, бургуулинн материална бааз бэхжүүлхэ, Совет засагай алдарга 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ талаар манай республикын гэгээрэлэй оргоонууд, бургуулинууд олонийнхэ эмхи зургаануудай, колхоз, совхоз эмхи зургаануудай агаарлаһан дутуунууд үзэгдэнэ.

Буряадад дотор бүгдэ нийлэгдэ эхин буралсал үзгэ агуудай һүүл багта, 1947 ондо бүгдэ нийтнн долоон жэлэй эхэл бурин түгэс бөөлүүлгэ 1959 онойго бүгдэ нийтнн жэлэй буралсал урагшан буралсал бөөлүүлгэ.

Багшанарые зүбөөр томилхо, хуураарилан табиха, тэдэндэ зохистой найн байдал хангаха гэшэ арадай гэгээрэлэй оргонуудай ариун уялга боло.

Ургажа ябаа элэр залуу үстэниин найнаар хүмүүжүүлхэ, бургуулинн материална бааз бэхжүүлхэ, Совет засагай алдарга 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ талаар манай республикын гэгээрэлэй оргоонууд, бургуулинууд олонийнхэ эмхи зургаануудай, колхоз, совхоз эмхи зургаануудай агаарлаһан дутуунууд үзэгдэнэ.

1959 онойго бүгдэ нийтнн жэлэй буралсал урагшан буралсал бөөлүүлгэ.

Ургажа ябаа элэр залуу үстэниин найнаар хүмүүжүүлхэ, бургуулинн материална бааз бэхжүүлхэ, Совет засагай алдарга 50 жэлэй ойдо бэлдэхэ талаар манай республикын гэгээрэлэй оргоонууд, бургуулинууд олонийнхэ эмхи зургаануудай, колхоз, совхоз эмхи зургаануудай агаарлаһан дутуунууд үзэгдэнэ.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

1967 онойго бүхы ороон дотороо бүгдэ нийтнн 10 жэлэй буралсал бөөлүүлхэ гэшэ арадай гэгээрэлэй эмхи зургаануудай шулаа зорилго мүн. Эмхидхэй соёл, экономика болон политическэ аймагтар ехэ улха шанартай. Тус зорилгоо эхн тодоор ойлогшо, арадай гэгээрэлэй органой хүтэлбэрлэгшэ, бургуулинн директор бүхы сар болзор соонь шиндхэхы хэмжээ абаха зэргэтэй.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоон орондо гэгээрэлэй халбаран манай бодото үлгэр жэшээ болон.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

Совет засагай тогтоһоор 50 жэлэй ойе, В. И. Ленинэй түрөөһөөр 100 жэлэй ойе нэрэгэй түрэтэйгээр угтахын тула арадай гэгээрэлэй бүхы эмхи зургаануудай, бүхы бургуулинуудай ажал хүдэлмэри эрдэм эрдэм наймуулаһан лабай.

БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЭЙ

44-дэхи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй, Министруудэй Советэй орган

№ 193 (11487) 1967 оной августын 17, четвeрг Сэн 2 мүнгэн

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдтэ Буряадай АССР-эй Габьяата багшын нэрэ зэргэ олгохо тухай

Арадай гэгээрэлэй талаар габьяатай байһанай түлөө, Агууехэ Октябрийн социализм революцийн 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Габьяата багшын нэрэ зэргэ имэ хүнүүдтэ олгохо:

1. Агафонов Петр Кузьмичта — Хягта хотын хүүгэдэй 1-дэхи байшангай директор.
2. Аурманов Агван Аурмановичта — Хэжэнгын аймагай Орлоой алагай найман жэлэй бургуулинн директор.
3. Бадмашренов Сосорон Санжиевичта — Зүүн-Сибиринь культурын институтай ахалгаша багша, түүхын эрдэмэй кандидат.
4. Бальчинов Бимба Хойтоковичта — республикын Гэгээрэлэй министретиин бургуулинуудай инспектор.
5. Баторова Наталья Ивановнада — Кабанскын аймагай Оймөрөй дунда бургуулинн багша.
6. Боркина Ирина Даниловнада — Улаан-Удын багшанарай училищини хургагша.
7. Брянский Илья Михайловичта — Улаан-Удын аймагай Ивэлгын дунда бургуулинн багша.
8. Будунова Муза Ивановнада — Закаменск хотын № 3 найман жэлэй бургуулинн эхин классуудай багша.
9. Бухачев Григорий Прохьевичта — Дорж Банзаровай нэрэмжэтэ Буряадай багшанарай институтай ахалгаша багша.
10. Бухлычева Пелагея Артемьевнада — Мухар-Шэбэрэй үндэс бургуулинн эхин классуудай багша.
11. Ванчинова Радна Нимасевнада — Хягта хотын № 2 дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
12. Вязниная Наталья Александровнада — Загарайн аймагай Элхин дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
13. Гершевич Абрам Мисеевичта — Улаан-Удын № 2 интернат бургуулинн директор.
14. Григорьева Софья Андреевнада — Улаан-Удын № 3 дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
15. Дашинамилов Балду Дашинамиловичта — Мухар-Шэбэрэй аймагай Хушуун-Узурэй дунда бургуулинн багша.
16. Доржиев Жамсаран Эрэнжиевичта — Баргажанай аймагай Уланай дунда бургуулинн багша.
17. Дугоров Цырендорж Нидеменовичта — Захааминий аймагай Цакирай дунда бургуулинн директор.
18. Дылгирова Цырен-Дулма Дылгировнада — Захааминий аймагай Цакирай эхин бургуулинн багша.
19. Егорова Тамара Наумовнада — Улаан-Удын аймагай Ивэлгын дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
20. Егорова Юлия Алагуевнада — Ируунын аймагай Эгэтин алагай дунда бургуулинн багша.
21. Ерманова Анна Григорьевнада — Кабанскын дунда бургуулинн директорые буралсалай талаар орлошо.
22. Ефимова Клавдия Николаевнада — Улаан-Удын № 38 найман жэлэй бургуулинн багша.
23. Зайбеев Порбо Гармаевнада — Улаан-Удын аймагай Оронгын дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
24. Иванов Николай Петровичта — Улаан-Уд хотын № 3 дунда бургуулинн багша.
25. Иванова Ольга Тимофеевнада — Зэдэн аймагай Торин дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
26. Иринчев Аркадий Степановичта — Түхэнэй аймагай Хэрэнэй интернат бургуулинн директор.
27. Ионов Владимир Ефимовичта — Кабанскын аймагай Каменскын дунда бургуулинн багша.
28. Иригорьничин Станислав Иригорьевичта — Хягтын аймагай Хүтэрин дунда бургуулинн директор.

29. Ириуева Александра Ивановнада — Загарайн аймагай Новоильинскын дунда бургуулинн багша.

30. Кыштынова Антонина Алексеевнада — Улаан-Уд хотын № 41 дунда бургуулинн багша.
31. Мартынова Ксения Нефедовнада — Хорин аймагай Хасуурайн дунда бургуулинн директорые буралсалай талаар орлошо.
32. Мещенов Владимир Мисеевичта — Буряадай багшанарай мэргэжэл дээшлүүлхэ институтай буралсалай кабинетые дагша.
33. Меркушева Елизавета Матвеевнада — Улаан-Уд хотын № 8 найман жэлэй бургуулинн директор.
34. Миткинов Данил Сергеевичта — Зэдэн аймагай Дэрэстэйн дунда бургуулинн директор.
35. Мордовская Лукерия Федоровнада — Сэлэнгын аймагай Сэлэн-Дүүмн дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
36. Никифорова Надежда Васильевнада — Улаан-Уд хотын № 65 гэгээрэлэй дунда бургуулинн багша.
37. Нимаева Шижил Базаровнада — Ируунын аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор.
38. Новокрещенных Любовь Алексеевнада — Бүшүүрэй дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
39. Новолодская Валентина Васильевнада — Прибайкалин аймагай Гремачинска дунда бургуулинн багша.
40. Овчинников Василий Максимовичта — Кабанскын аймагай Мишина станцин эхин бургуулинн директор.
41. Ошоров Дамнин Данжаевичта — Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Түрүүлгшэ А. ХАХАЛОВ.

42. Папилова Александра Николаевнада — Прибайкалин аймагай Черемушкинска эхин бургуулинн багша.

43. Поздняков Александр Георгиевичта — Баунгын аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай буралсалай таһагы дагша.
44. Раднаев Бимба Агвановичта — Сэлэнгын аймагай Загастанай дунда бургуулинн директор.
45. Темникова Антонина Васильевнада — Кабанскын аймагай Бабушкин гороодой № 56 бургуулинн эхин классуудай багша.
46. Третьякова Мария Павловнада — Кабанскын дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
47. Устинов-Иванов Лев Николаевичта — Буряадай Лорин Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай багша.
48. Цыденова Галина Бузажаповнада — Зэдэн аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор.
49. Цырендоржиев Доржо Батомункуевичта — Түхэнэй аймагай Хэрэнэй дунда бургуулинн директор.
50. Швыдта Лидия Алексеевнада — Загарайн аймагай Нигалтын воллой найман жэлэй бургуулинн эхин классуудай багша.
51. Шелюников Константин Матвеевичта — Баргажанай аймагай Баргажан-Алагай дунда бургуулинн директор.
52. Шуннова Мария Логовнада — Улаан-Удын № 35 дунда бургуулинн директор.

43. Поздняков Александр Георгиевичта — Баунгын аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай буралсалай таһагы дагша.

44. Раднаев Бимба Агвановичта — Сэлэнгын аймагай Загастанай дунда бургуулинн директор.
45. Темникова Антонина Васильевнада — Кабанскын аймагай Бабушкин гороодой № 56 бургуулинн эхин классуудай багша.
46. Третьякова Мария Павловнада — Кабанскын дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
47. Устинов-Иванов Лев Николаевичта — Буряадай Лорин Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институтай багша.
48. Цыденова Галина Бузажаповнада — Зэдэн аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай гэгээрэлэй таһагай инспектор.
49. Цырендоржиев Доржо Батомункуевичта — Түхэнэй аймагай Хэрэнэй дунда бургуулинн директор.
50. Швыдта Лидия Алексеевнада — Загарайн аймагай Нигалтын воллой найман жэлэй бургуулинн эхин классуудай багша.
51. Шелюников Константин Матвеевичта — Баргажанай аймагай Баргажан-Алагай дунда бургуулинн директор.
52. Шуннова Мария Логовнада — Улаан-Удын № 35 дунда бургуулинн директор.

БурАССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдые Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Ургагшадые бурган хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ амжалта туйлаһанай түлөө, Агууехэ Октябрийн социализм революцийн 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар имэ хүнүүдые шагнаха:

1. Архивцева Тамара Константиновна — Хягта хотын интернат бургуулинн хүмүүжүүлэгшэ.
2. Аюшеева Галина Захаровна — Улаан-Удын аймагай Ивэлгын дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
3. Балнов Николай Николаевиче — Загарайн аймагай Элхин хүдэлмэришэн залуушуулай бургуулинн багша.
4. Барсова Инна Сергеевна — Хэжэнгын аймагай Хуртэй найман жэлэй бургуулинн директорые буралсалай талаар орлошо.
5. Батурина Елизавета Петровна — Ируунын аймагай Витимэй дунда бургуулинн багша.
6. Башуева Аграфья Антроповна — Баунгын аймагай Баггаринай үдэшин бургуулинн директор.
7. Билбаев Порбо Раджажаповиче — Улаан-Удын багшанарай училищини хургагша.
8. Болотова Валентина Александровна — Кабанскын аймагай Селенгинскын дунда бургуулинн директорые буралсалай талаар орлошо.
9. Бровнина Бера Алексеевна — Улаан-Удын № 1 дунда бургуулинн эхин классуудай багша.
10. Булычева Зоя Ивановна — Кабанскын аймагай Козловскө найман жэлэй бургуулинн багша.
11. Бусыгин Анатолий Ивановиче — Улаан-Удын аймагай ажалалдай депутатуудай Советэй гүйсэхэхэ комитетэй арадай гэгээрэлэй таһагы дагша.
12. Бутакова Лидия Кирилловна — Сэлэнгын аймагай Галуу-Аур өвчинини № 92 дунда бургуулинн директор.
13. Генихова Мира Львовна — Улаан-Удын багшанарай училищини хургагша.
14. Герасимчук Елена Макаровна —

НУХЭР Н. П. КАРПОВЫЕ БУРЯАДАЙ АССР-ЭЙ ВЕРХОВНО СӨВӨДЭЙ ПРЕЗИДИУМОН ХҮНДЭЛЭЛЭН ГРАМОТААР ШАГНАХА ТУХАЙ

Буряадай республикада хүдэлхэ дээд мэргэжлэй багшаарые болон научна хүдэлмэрилэгшэдые бэлдэхэ талар габиятай байханын гүрэнэй Эрхүүгэй хари хэлэнүүдэй педагогическа институтай ректор, доцент нухэр Николай Павлович Карповые Буряадай АССР-эй Верховно Сөвөдэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Сөвөдэй Президиумэй түүрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ, Буряадай АССР-эй Верховно Сөвөдэй Президиумэй секретарь К. МАСЛОВ, Улаан-Удэ хото, Сөвөдүүдэй байшан. 1967 оной августын 16.

Партийна

хронико

СОМОНОЙ СӨВӨДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

«Ажалшадай депутадуудай сельскэ, поселково Сөвөдүүдэй хүдэлмэриэ найкаруулаха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоомы хэр зэргэ дүүргэж байһан тухайгаа Дээдэ Тайлсын сельскэ Сөвөдэй түгээдком (түүрүүлэгшэ нухэр Стрелнев) партиин райкомой бюро дээрэ тогтообо.

Тус Сөвөдэй хүдэлмэридэ дутагдалууд али олон бин гэжэ элэрүүлэгдэе. Ажахын асуудалнуудые шидхэлгэ дээрэ тэрэ Сөвөдэй ёһото үүргэ харагданагүй, совхозой отделеин бүхэндэ үйлдэборини тусэбэй дүүргэлгыс шалгануагүй, тэдэнэй хүдэлмэридэ туһалнагүй.

Дээдэ-Тайлса тосхондо хүн зоной ажаһуудалай эрилтэнүүдые хангаха цех, хүдэлмэрилэгшэдые столон мүнөө хүртэр нэгдээдүй байһаар. Хүдөөгэй эмхи зургаануудай, олонитын эмхи нүүдэй хүдэлмэриэ һулар хүтэлбэрилэ, тэдэнэй ажал абуулгада хүсэд туһалнагүй.

Сомоной Сөвөдэй сессе бэлдэхэд муутайгаар, мүн үсөөн зардагдана. Саг үргэлжин комиссионуудай хүдэлмэри һула. Зарим комиссионууд хүдэлмэрин тусэбгүй, сессидэ хэлсэгдэхэ асуудалуудые бэлдэсэнгүй. Депутадуудай хүдэлмэри һулар абуулагдана, тэдэнэй зариманин эдэхи абьялс гаргануагүй, һунгаршадтайа уулзанагүй гэжэ бюро тэмдэглэбэ.

Ж. БАДМАЕВ.

Хорин аймаг.

ПОЛИТЭМХИДХЭГШЭ

Политэмхидхэгшэ Энэ үндэр уялгыс хүн бүхэн дүүргэлгүй, хүн бүхэниэ политэмхидхэгшэ болгоогүй гэһэн бээ. Нимэ тушаалан заагагүй КПСС-эй гэгшүүн, эрдэм бургуултай хуа байха ёһотой. Яахандаа гэхэдэ, политэмхидхэгшэ ажахын, политическа хуа шаартай аяршыс кампаниэ зүбөөр ударидажа, эмхидхэжэ шадаха заргагүй. Нимэ дээрэнэ КПСС-эй Түхэ-нэй райком үбэ хүрлэлтын үеэ азахы бүхэндэ аймаг эдэхи гэдэхи политэмхидхэгшэд болгон хүдөө гаргана.

Мүнөө «Маяк» колхоздо политэмхидхэгшэр аймагай хүдөө ажахын үлэрлэнин ахалагша газар эсхэгдэжэ, коммунист Ендон Сажиевич Сыренов гэгшэ алыгдэһэн. Энэ нухэр үбэ хүрлэлтын эхилхэнэ хойшо колхознигуудай дунда партиийшэмхидхэгшэ, мүн нинта-политическа хүдэлмэри абуулна.

Сергей Доржиевич Уксовий далаг үбэшээдэй эвонгой отог. Эндэ хонжар, хэнишэ харганануагүй. Тойрогшэ хуа нөгөөс хайхан сагнагдажа хэбэнэ, хэди олон бүхэлүүдэ, сомонууд зарьдэһэн. Зарим нэгэн бүхэл табина, үбэ тармана, сомоо сомоо.

Эндэ эржэ ябахандаа колхозой парткомой секретарь Дмитрий Балданович Шенхоров ингэжэ хэлэбэ:

— Эндэмай эдэхи гэдэхи үбэ бүхэлдэй гэрэй эвэн эхэрнүүхэ худэлна. Энэ эвэн манай Далахайн политэмхидхэгшэ Ендон Сажиевич Сыреновий үүсхэл эдэбээр бин болго һэн. Үхэбүүдэй хахалд гэрээ хуулар эхэрнүүдые үбэшээ гаргахы туса политэмхидхэгшэ эсхэгшэ хүдэлмэри абуулаһан байна. Зарим нэгэнитын тусалдаашы үеэ, мүнөө зариманитын һайнарыше хөөрлөө. Нинта аяланы ганса Далахай соһөө 25 хүниэ олохо, үбэшээ гаргажа шаала.

Энэ эвэн мүнөө дээрэ эхэ һайнаар ажаллана. Эндэхи эвонгойни һүүлшин арбан хонго соо 42 гектарай үбэ сабишаа унагаагаад, бухалдажа, сомоо дүүргэбэ. Нэгэ үбэр эдэбэлэгшэй боложо байха үдэр үбэшээтэй хөөрлөөдэ политэмхидхэгшэ хуража эржэ. Гараар сабишагшад, тармууриад, сомоо сомоо, бухал ширэгшад нэгэ-хөөрлөөрөө һуларилдан, отогтоо сулгарба. Үбэшээтэй сайлажа салаханын, Ендон Сажиевич:

— Зай, нухэд, үбэ хүрлэлтын танай колхоздо, илангаа Далахайн отделеиндэ хэр зэргэ ябахда байһан тухай хөөрөхөм.— гэдэ эдэбэлэ.— Усгэгдэр колхозой парком үбэшээтэй аунда дэлгэрһан социалист мурьсөөнэй дунгуудые гаргаа, һүүлшин арбан хонго соо «Маяк» колхоз үбэ хүрлэлгаар, силос зарилгаар аймаг соогоо түрүүлэбэ. Энэ үе соо хойр мянганһаа үлүүхэн центнер үбэ

һе хура бороодо норгонгүй соможо шаала. Танайше эвон байх хүдөө гэжэ тоотой. Илангаа Дула Ангусаева, Аюша Петухова, Лари Богданова гэгшэд сабишаадашы, тармахадашы, бухалшы табихада бэрхэ шадамар байна. Үдэрэйнөө далабарине ходоодо үлүүхэн дүүргэна...

Ендон Сажиевич колхозой үбэшээтэй ажал хүдэлмэри тухай хөөржэ тухай тобохоондоо хөөрбө. Хүл зон эхэ һонирхожо шагнаба. Далахайн политэмхидхэгшэ үбэшээтэй бүхэ эвоннуудта ябажа, нимархүү хөөрлөөнүүдые үнэргэжэ байдаг. Тийхэдэ «Агуухэ» Октябрийн социалист революциин 50 жэлэ тэһэн КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд тухай элгэрлэгнээр хөөрнэ, ойролгой, мэдээгүй юманүүдыен тайбарлажа үгэнэ.

Политэмхидхэгшэ үбэшээтэй отог бүхэндэ эржэ, нимархүү хөөрлөөнүүдые ходоодо үнэргэжэ байдаг.

Хонгоолорто Петр Ингашевский эвон үбэ хураана. Тус эвонгой ажал хүдэлмэридэ дутагдалууд

олон байба. Аяар хөрөд гектарта сабишагдһан үбэн тармагдуагүй, бухалдагдуагүй хөөрбө. Энэ газарай үбэ сургуулажа сомохо, хура бороодо норгонгүй карга гараа һэн. Теэд энэ бүхэ хүдэлмэриэ эвонгой үбэшээтэй өөһөдө нэгэ үдэр соо лэжэ шалахагүй байба. Тиймэ тулаһан Ендон Сажиевич воскресни эмхидхэхэ гэжэ шийлэ һэн. Колхозой конторын хүдэлмэрилэгшэд, Улаан-Удэһэ амаралтаа эрөн студентүүд, шотгай һуруулиин багшаар, бултаа 25 хүн сулгаржа, энэ воскреснигэ хабаалсаба. Эвонэ Хонгоолортой үбэшээтэй эсхэгшэ туһалмажа болобо. Энэ эвондо сабишага сомоло хоёр хүсэлдэбэ.

Политэмхидхэгшэ Сыренов тус колхоздо ажаллаха зуура, нимэ воскреснигүүдые оло дахин эмхидхэ, үбэшээтэй гортойхоовор туһалаа. Энэ нухэр үбэшээтэй эрлэтнүүдые хангаха гэжэ эхэ оролдодог. Колхозой клубта амаралтын үдэшнүүдые үнэргэнэ. Түүрү үбэшээдые магтадаг,

тэдэнэй дүй дүршэл тухай гэ үгэнэ. Эхэ һү һадаг малшад, механизаторнууд хирэ хирэ бэ колхозойнгоо клуб соо амаралдаг, нухэлтэйгөө уулздаг, өөрөө гөө һонинуудые андалдаг. Эг гэдэ Ендон Сажиевич амхидхэ.

Үбэшээтэй отог бүхэндэ аймамай, Далахайн колхознигуудыи эмхидхэгшэ Ендон Сажиевич Сөвөдэй магтап хөөрлөдөнэ.

— Ганса хилэмэ өлөд түрлэгтэй. Манда ном, журнал, уншаха хэрэгтэй. Деки, эл дуулаха һанаһанай. Манай эмхидхэгшэ элэ эрилтэнүүдые һайса хангана. Ном, журнал, ходоодо асаруула, политинфосур үргэлжэ үнэргэнэ,— гэжэ а даагша Владимир Балданович Шроп хөөрөнэ.

Политэмхидхэгшэ. Эндэмай тэйтэй, харюусалатай партииндэ һураһа гэһэнэ. Нимэ тушаалтай Сажиевич Сыренов КПСС-эй ЦК-райкомой найдабарине хуурай гөөр дүүргэжэ абана. Б. ШИРЕТОВО

ХАМТЫН ХҮСЭН ЕХЭ

Совет засаг турынгоо 50 жэлэй алдарт ойе Ганзурино тосхоной ажалшад шэнэ амжалтанууаар, түрлэ колхозоо улам бэхжүүлэжэ, урматай зоритгойгоор үгэлжа байна.

Һүүлэй жэлүүдтэ эндэхи «8-ое Марта» колхозой урган хүгжэжэ байһынь олон тоо баримтанууд, нотагайны тухал шарай гаршалан харуулаа. Эдэ жэлүүдтэ тус ажалшад үйлдэборини олон шухала барилганууд бүтээгдэбэ. 140 үнэдэй байха типовый байра шулуугаар баригдаба. Гайхайн гурбан томо байра, 200 тугалай байха байра ашаглалгата оруулагдһанай. Хаалгын фермадэ һү халагша байра түхээрэждэжэ дүүрэхэ ойртон.

Нимэ барилтануудые бүтээхэдэ, нилээд мунгэн зөөри хэрэгтэй байһаниннь мэдэжэ. Колхозой правлени, тэрэнэй түүрүүлэгшэ нухэр Каргаполовце ажахингаа бүхэ һалбарине ухаансаар эмхидхэжэ, тэндэһэ олоо доход оруулаха гэжэ саг үргэлжэ оролдодог байна. Тэрэ оролдогшын мин хэсориногүй. Колхоз жэл бүрин гурэндэ мал ажалай продуктуудые худалдаха түсэбөө бүрин дүүргэнэ, үлүүлнэ.

Угарэ ургуулаха типовый 5 тешинэ түхээрэһэн байна. Эндэхи 40 мунгэн түхэриг арга шалагдһан юм. Энэ гарганагаа түүрүшынгээ жэл харуулаха шаала һэн. Мүнөө энэ өвмөр ургуулаха комбинат бариглажа ахалаа.

Үйлдэборини эдэ шухала барилгануудай хажуугаар культурино ажаһуудалай олон ордоноуд болоно. Нургуулиин байшан, 165 хүнэй һууха залтай, библиотекатэй шэнэ клуб мүндэлэ. Мүнөө тэндэ үдэр бүри кино гарадаг, үдэшөөдө колхознигууд сугларжа, сүлөө сагтаа амардаг болонхой.

Мүнөө үдэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэд нинтэнгээ

Клубай дэргэдэ колхозой конторо бодоогдожо байна. Тэрэнэ Агуухэ Октябрийн ойи үдэр хүртэр дүүргэхэ хүсэлтэй. Клуб конторо хөөрөө худасауулаха котельна бүтээгдэбэ.

Эдэ бүтээһэнэ гадна орооһо халагша склад, машина, техникэ халагша һарабша гэхэ мэтэ барилгана. Һүүлэй жэлүүдтэ олонхи колхознигууд шэнэ байшан бүтээжэ ороо, хушануудта хальбэн заһаа.

Нимэ барилтануудые бүтээхэдэ, нилээд мунгэн зөөри хэрэгтэй байһаниннь мэдэжэ. Колхозой правлени, тэрэнэй түүрүүлэгшэ нухэр Каргаполовце ажахингаа бүхэ һалбарине ухаансаар эмхидхэжэ, тэндэһэ олоо доход оруулаха гэжэ саг үргэлжэ оролдодог байна. Тэрэ оролдогшын мин хэсориногүй. Колхоз жэл бүрин гурэндэ мал ажалай продуктуудые худалдаха түсэбөө бүрин дүүргэнэ, үлүүлнэ.

Бүхэ юмнидээ гамтайгаар ханджа, ажалай гаргана хөрөөн, хүнэй хүдэлмэри онко-ножоруулаха гэжэ артелини хүтэлбэрилэгшэд эрмэлзэдэг. Хаалгын фермын хүдэлмэри бүхэдөө тооной машинны хүсөөр хөгдэдэг болонхой.

Мүнөө үдэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, эдэбхитэд нинтэнгээ

адууна малда өлбө тэжээл элбэг хурхөөр абахын түлөө оролдоно. Хөрбө эхэ тэжээл бэлдэхэдэ шадала һаа, малайнгаа ашаг шэмэ дээшлүүлжэ шадаха байһанаа тэдэнэр һайса ойлогно. Энэ жэлэ адганын 3 мянган центнер үбэ, 1440 тоно силос, 3 мянган центнер зеленко суглуулжа абаха түсэбтэй. Тэжээл бэлдэхэдэ ургашатай ябаһа. Үбэ хураха түсэбтэй халагша холо үлүүдэ. Мүнөө энэ гектарай 20 центнер үбэн абаһа.

Хамтын ажалда һайнаар ажаллажа, эхэ продукци колхоздоо оруулаһад али бүхэ аргаар урмашуулагдана, нэмэлтэ түлбэридэ хуртанэ.

Үбэ тэжээл бэлдэхэдэ хажуугаар артелини механизаторнууд ойи байрай ургаса хуряаллаха бэлдэнэ. Наараа хөрлөн халажа дүүргэхэ дүтөө.

Артелини ажал хүдэлмэриэ габишагайгаар, эдэхи үсхэлэйгээр ханддаг хүнүүд олон. Тэдэнэрэй тооло В. Р. Зайцев, Н. Я. Степанов, Н. Х. Климентьева, П. С. Бранская болон бусалты нэрлэхээр.

Агуухэ Октябрийн алдарт ойе энэ колхозой тэһүүд нэрэтэй түрэтэйгөөр утгажа, орленто колхоз байһанаа дахин суурхуулахан дамжаггүй.

М. ДРЯХЛОВ.

Совет засагай 50 жэлэй ойдо

Түрэл нотагаймнай түүхэнээ

3. ЖАРГАЛ БЭЛЭЭР ОЛДООГУЙ

(Түгээхэл. Эхинишэ августын 12-ой номерто)

ШЭНЭЭН, нархан, хуан, хуша модонуудай, сэгсэ набын үнэр хамар хаха татамар хангалтана. Үгдөөнэй наранай хурса элшэ эгээн түрүүлэн Аршаантын орой гэрэлтүүдэ, тэрэ гэрээр доошоо буужэ, үндэрэй хормойдо табигдһан ута сагаан байһанда туджа, бөш олон гэрүүдые тунатуулаба.

Агууриин аршаанда — Лениной нэрэмжэтэ колхозой амаралтын гэрэ амаржа, сэнгэжэ байһан хүнүүд худ дээрэ бодохой, ноур гаргаа угаахан харгана. Зарим нөгөннишэ үлэн бөдэе аршаан уухаа булгай эхин тэһэ эрорно. Уданшегүй амаралтада байһан зон столондо орожо, амтан эдэе барина, хүжүнтэйгээр хөөрлөдөнэ, энеэлдөнэ.

Шамдагай өдөлэгтэ, ногоной шүүдэр хатананхэ байна. Нормодо яажа дүүргэхэдэ, — гэдэ буурал сагаан толгойтой боложо яован Александр Жарбаевич Лубсанов тэндэһэ өгдөлн дугарна.

— Дугуйл даа, дүүргэлдэжэ байһан нормо дүүрэлдэбэ. Шн хойто хадга гарганаа яараа бэшэ гүндэ, — гэдэ хинишэ нэгэ эхонэр дэргэ хүшнэ.

Угсөөнэй эдэе баринаан зон нинта тиншэ ябаханда тухээрин. Хүшлэд, үбэдэ хадун аршаанда һуужа, үе мусасэ аргадуулаха ваһини гөр рүү очоно. Тэндэ хоёр-хоёр ваһинатай хоёр талалта бин. Халхын аршаан хүйтэн аршаан хоёр соргоор орожо байха.

Эндэ оройон хүн бүхэн колхозой уран дархан, механизатор яован Дашиниша Аюров тухай һайн һайханаар хөөрлөдөнэ. Тэрэнэй тухээрин аил байрада амаржа ородог. Арбад хэдэй урда колхозой пенсционер үбэд Цыретор Найданов, Дашиниша Аюров, Буда Даниев түүрүтэй амаралтын энэ гөр байрнуудыс тухээрин юм. Амаржа байһан зарим эхэрнүүд, үхмбүд жэмсэ түүхээд шуги ороушлана. Тийхэдэ колхозой орошоон Александр Лубсанов, жоошоон Базар Лудунов, түмэршэ дархан Цыдендорго Бу-

даев гэгшэд үнэхөөр Аршаантын оройдо гаража эрхээр ябаба.

— «Куртнүүд» удаан бу ябахарайты, үдэн эсэндэ бузаа байха бину даа — гэдэ тогтоон эхонэр Дугармаа ябууд дундаа хойноһон дугарба.

Аршаантын оройдо гарахада, Загастайн гол алган дээрэ мэтэ үзэлдэнэ. Галуута нуурай эрөөнэ Боро толгой хүртэр Гусенкоорекс хото хабтайна. Томо, хэдэн даххар шудуну гөрүүднэй сайбагдана. Шудуну нурһа аштан олон вагонуудые шагтагдһан посэд нуурай захаар хойшоно. Энэ хото арбаад модоной газарта Лениной нэрэмжэтэ колхозой центр тэһэ.

— Тохой тосхон баһал дүрээ үгтэхээр бэша хабтайна. Урган эһэнэ гудажануудын тонзонно. Колхозой конторын хоёр дахар байшан, хажуудань соёлой ордон, гаража тээ худалхан Загастайн дунда һуруулиин олон байшанууд, эгүүн урдурын «Сельхозтехника» нэгдэлтэй мастерскойууд, катазионууд жэрүлдэнэ. Тус эгүүнрэй механизаторнуудые хуража «индустриин дахар гарнууд, жамыста модонуудые ургуулаагшэ питомник модонууд».

Электрын элшэ хүсэ Улаан-Удэ хотоһоо дамжуулаһан шэжэмтэ түгэлүүд Загастайн голоор һуруулиин оройгоо үнэргэнэ. Эндэ даа, шэнэ үе сагай шижэжэ тухал.

Аршаантын оройдо гарад һуруулиин эдэ гурбан шнэ үе сагай Загастайн нотагшэ ширэн харагдана, дооһоого олон һанал бөдөл оруулаһан ёһотой. Залуулар Базар Лудуновай һанаанда эгээн түрүүлэн поэт Дамба Данишмаевтай эхөһөн «Тобон» гэгшэ шүлэг уншаха дурал хүрэнэ хэбэртэй.

дээр гөгсөд олон станинтай, үргэн сонхонудтай томо томо байшан гөрүүдтэй, газрагуура тосхоной тухэлтэйгээр харша бэрхэй, гэрээ тойруулаад жэмсэтэ модонуудые һуулангай харгалдаха. Гудажануудаар гөр бүхэндэ электрын гэрэл ялрха, эхэрнүүд даб гэрээр галаа ноосохо гэжэ добохоо болёо, электрын элшэ харгэсэлүүдэ (плитки, стюг, хушана угааха машина гэхэ мэтэ) бардаг болонхой. Айл бүхэндэ тооной радиоприёмник, зөөлөн орон, шифоньер, комод гэхэ мэтэ нүүд дайралдаха. Һүүлэй жэлүүдтэ олон колхознигуудай бүлэ телевизор, мотоцикл, холодильник абаһанай.

Угсөөнэй, хүтэрһэн колхознигууд хүдэлмэришэд, алба хаагшад, тэдэнэрэй үрлэ бэши элүүр энхэ байхын түрлөө эидхэ амбулаториин, бөдөнжын врачнууд, эмнэд үдэр бүрингүи оролдожо байдаг.

Нургуулиин аймагтай бүхэ үхнүүд эрдэм номдо һурна. Нотагшэ дунда һуруулиин дүүргэлһэн олон хубүүд, басагад Улаан-Удэ, Эрхүү, Штэт болон бусад хото ошонхо, институтуудта ороно. Дуратай мэргэжэлтэй болоно. Мүнөө нотагайны хубүүд, басагад багшаар, врачаар, агроном, зоотехникээр, механикаар колхозлоо худэлжэ байха юм. Эдэ бүгдэ хэнишэ гайхаха болёо, юрын лэ байдал болошонхой.

Эдэ бүгдэ түмэршэ дархан Шендорго Будаевтай досоо ороно болёо вал даа. Тэрэнэйше үрлэ бөө олон, нургуулинтайнууд.

— Залуудда, мүнөөшэ колхознойгоо уран һайхантай самодельностиин кружкото хабаадагша Колхозой малшад дайнай үдэ,

Александр Жарбаевич Аршаантын оройхоо жаргалтай дуу хангоурдажа оробо.

Ужам Загастай аршаантай юм. Уулынгаа үндэрһөө харьялдаг юм. Ушарһан гансахан нухэртэйлэ юм. Ухаанхан зүрхэндэм гансахан юм.

— Энэ бидэнэрэй эдэжэ байһан жаргал амарханаар олодогүй, нухэд, — гэдэ, Александр Жарбаевич дуунайгаа һүүлэ нухэдтэ хэлэ һэн.

Тийхэдэ тэрэ шэрүүн шанга дайнда, фашизмыс дараха дайнда унаһан нухэдөө, түрлөн Дамби ахана һанаанда оруулажа болоо. Гансахан Лениной нэрэмжэтэ колхозоо хоёр зуугаад эрхитн хубүүд дайнай фронт дээрэ унаһан. Мүнөө тэдэнэрэ зөрюулжа гоо хүшөө соёлойнгоо ордоной газра мунжэ дурасхаал болгон толхонхой. Тэндэ хүн бүхэнишэ нэрэ алтан үсэгүүдээр һинилэгдэнхэй.

Эсэгэ орооно хамгаалха Агуухэ дайнай үдэ шн зоритгойгоор ажаллаһан, дайсанаа дараха хэрэгтэ өөрынгөө мунгэ зөөри хайра гамгүйгөөр үгдэн хүнүүдэ эндэхи бөһөл мартадаггүй. Дайшалгы танк, самолётуудые бүтээжэ хэрэгтэ зөрюулжа, колхозой юрын гэгшүүн Базар Очировой бүлэ 150 мунгэн түхэриг бэлдэжэ, СССР-эй Верховно Главна командалагшанаа баясхаланда хүртөө бэлэй. Иймэ һайн һайхан жэмшэ харуулаһан. Эсэгэ оройнгоо Зөбөгтэ Хүсэмүүдые бэхжүүлжэ, гитлеровскэ булимтаргашадые бутэ сохихо хэрэгтэ мунгэ зөөришэ эхээр бэлдэһэн хүнүүд Загастайн колхоздо олоно.

Дайнай шэрүүн шанга жэлүүдтэ загастайнид залитай һайнаар худэлжэ гараа. Дүршэл шадабарни ехэтэй түүрүүлэгшэ Цыденжал Лхаманкаповай, партиини организациин секретарь Дамба Цыдыпов, тарлан ажалай бригадирнууд Буда Даниев, Пурбо Батуев гөгшөдэй ударидагша добо энэ колхоз орооһо тарланай байл ургаса абажа байгаа. 1943 ондо гектар бүриһөө хөрөдө центнер шинишэ хуряадан юм. Тийхэдэ гүрэндоо, фронтдо тарла талха эхээр туншаахыгаа хажуугаар, аймагайнгаа олошон ажахынуудта үрлэе хүрөөрөөр туһалаа һэн.

Тарлан ажалай бригадынхид хабартаа, аундаа, намартаа ноёвой стапуудта байжа ажаллаад, үбэлдө леспромхоздо очоно, гүрэндоо модо бэлдэхэдэг бэлэй.

— Эндэмай хүндэхиэн лэ худэлмэри байгаа гэһэнэ, — гэдэ, пенсционер Буда Даниев һанаанда оруулаа. — Бригадаламнай 20 морин плуг байһан. Бүхэ худэлмэри гараар хэцгэ бэлдэбэн. Зарим жэлдэ энхэ юмээр, моридой тэжинээр дутагдахыше ушар зэрлөө. Тийхэншэ һаа, хүнүүдэй эрэлхэг зоритгойгоор худэлжэ гарал. Колхозой малшад дайнай үдэ,

Ленин тухай, революци тухай

Ленинградтай «Аксор» заводой хүдэлмэрилэгшэ «В. И. Лениной ажалбайдалай хуудан» гэгшэн альбом бэлдэжэ гаргаба. Тус альбом удаах наадагд хойр пластинкагай. Тэдэнэй нэгэн дээрэ Н. К. Брунскай, Е. М. Ярославский, Е. Д. Стасова, Ф. Я. Ков, В. Д. Боч-Бруевич, В. А. Карпинский, М. И. Калинин, Г. И. Орджоникидзе, Г. М. Крайжановский гэгшэдэй В. И. Ленини тухай хөөрөөн башгэдагхай. Нүүгөөд дээршэ Владимир Ильичий дуратай дуунууд — «Бетховен» «Аппасионата» (Святослав Рихтер дуулана), П. И. Чайковскийн зургаадай симфонииһоо нэгэн хэнэг. М. И. Глинькин романсонууд, «Варшавянка» болон бусад тэрэ сагай революционно дуунууд оруулагдһанай.

АРАДАЙ УРАН ЗУРААШЫН БЭЛЭГ

НОВОКУЗНЕЦК. Гүрэнэй шангай лауреат, СССР-эй арадай уран зурааша Николай Жуков Новокузнецкшай совет искусствын музейд өөрынгөө бүтээһэн хөрөөд зурагуудые бэлдэжэбэ. Тэрэн дээрэ Николай Жуков нинтагай бөһөл: «Танай гөрлөтө бэлэ болгон Лениной дүрэтэй хөрөөд зурагуудые өлгөбэбэ. Совет засагай 50 жэлэй ойтой дашарамхуудан, Сибирини арагта эльгэһэн миний бэлэ эвэ».

Зурагуудын 1965—1966 онуудай үдэ зурагдһан. Тэдэнэй дунда «Нарын шагнала», «Хунаһай дэргэдэ хөөрлөдөнэ», «Фронт дээршэ мэлээсэл» болон бусад һонирхоттой зурагууд бин. Эдэ зурагууд мүнөө олоной тармаар музейн залнууд соо табигдагхай.

КОМБИНАДАЙ НОГООН «КОНВЕЙЕР»

ГИШИПНЭВ. Техническэ зүйлүүдые таргад комбинатта баян ургаса хүрлэлтын хаһа ерэнхэй. Мүнөө энэ аблока түүгдэжэ эхилбэ. Элдэй хойноһоо мэнэ мэнэ грүша, персикууд болбосоор болохой. Августын һүүлээр — сентябрийн эхээр предприти бүхэнэй худэлмэрилэгшэд үдэн хоолой гурбадаа бодоһон виноградо болохо ёһотой. Тус предпритини худэлмэришэд хэдэн жэлэй саанахана сүлөөтэй сагтаа фруктын эшэ асаржа эндэ һуултаһан гэхэ. Мүнөө комбинатай хахад шахуу талмай нөгөөн ургаса эзэлэнхэй.

НОВО-ВОРОНЕЖСКО АЭС-ЭЙ ТУРБИНА

ХАРЬКОВ. Ойн байрай энэ жэлдэ С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Харьковский заводой худэлмэришэд

Ново-Воронежско атомна электростанцида 80 мянган киловатт эсэйтэй турбина бэлдэжэ үнэ Энэнь түүрүшын нимэ арга дуудтай жэмсэжэ үзэхэдэ, н мянган киловатт үлүү эхэ түр тэй.

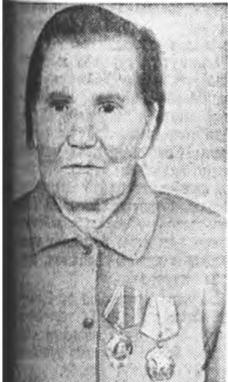
НУРААН-ДАЛАЙ, НУРААГ ВҮЙ-БАЛАЙ

ҮННЭЙ БАГШАНАР

Хүрээтэй Юрээтэй дунда хур-
гийн багш байсан хүчэр Дор-
но Д. Н.

Шөбөрэй аймгай Подло-
ны дунда хургуулийн багша
Васильевна Смирнова.

Адамовска найман
хургуулийн директор В. В.

Габьяата багша, му-
шугуулидаа хүдэлдэг хүчэр
А. Р.

1935 ОНДО манай институт эм-
хидхэдээ нэн. Харин мүнөө 250
багшантай байна. Энэ бүгд—арадай гэгээрэл ту-
шаа Совет гүрэнэй анхрал, абыас
гаралтай аша үр мүн.
Институдтай арад зонойнгоо аша
тушаа мүнөө угаагч эх аба хэнэ:
улам баян ургасаа хурдаг, шэнэ
ургамалнуудыг эмдэг тардаг бо-
лохын тула бүхы машина, техни-
кээ бүтээс эхэтэйгээр, чирин
манеинаар ашаглажа хурхын,
үхэр малайнаа үүлээр найжа-
руулжа, ашаг шэмын элбэг дэм-
бэг болохын тула нилээдхэн эх
шэнжээлэгийн хүдэлмэри ябуула,
хэдэн олон мэргэжлэдэе хурган
гарана. Бүхы юумэн—арабайнаа
аша тушаа!
Тодорхойлууд: газар таряалан-
гай факультэдэрин республика
доторо эрдэм наукаг ёноор газар
таряалангаа яагаад эрхилдэг
болохо тухай асуудал шийдэнэ.
Тухайлбал, аймаг аймаг газар

рай хурхын нилээд эли болоо.
Энээн тухай ном хэблээдэж гара-
хы. Мун ургамалнуудыг нилээ-
жэ тариха, газарай хурхыг элдүү-
рилхэ, буртаг үбхэнтэй тэмсэхэ
асуудалнууд угаа тодорхойгоор
шэнжээлээдэ. Агрохими гээ наа,
нотагай эрхэ байдалда минераль-
на үтээжүүлэг хэдыдээ, ямар хэм-
жээтэйгээр хэрэглэхэ тушаа хүдэл-
мэри ябуулагдана.
Тэршүүхэ, сахарай сөөкло, го-
рох, ешмэн, хартаахы болон бу-
сад ургамалнуудай «аяг зан» ни-
лээд элрүүлээдэ. Өөрөө Зүүн
Сибирьтэй гэршүүхэ ургуулаха ту-
хай докторско диссертаци бэшэ
нэн, овоцой ургаса дээшлүүлхэ

Механизацим, экономикым бо-
лон бусад факультэдүүд баһа
нонхорхойлтой хүдэлмэри ябуулжа
байдаг.
Багшанарһаа профессорнууд

Манай дээдэ хургуули хэдэн
олом залуушуу дүүргэж гарсад,
арад зонойнгоо баян бармаар
ажуула хэрэгтэн аша тушаа
уууужэ байна. Зариманьшн эр-
дэмтэдые болонхой. Энэ эрдэм-
лэй кандидатуд И. М. Хамга-
нов, М. А. Дуньбеева, К. Т. Мун-
ков болон бусад оролоно.
Юрөө бултень хөөрхын ар-
гагуйл даа.
Тобилоодо, манай бүхы дээдэ
хургуулинуудай тогтохо, дээдэ
мэргэжлэдэе бэлдэхэ хэрэгэй
шэн үндэһэ олголоно, одоол «а-
рымнай гамзагада, хүлымнай дү-
рөөдэ хүргэнэ» хүндэтэ багшана-
раа мүнөөдэр үнэн зүрхэнөө эх
халуунаар амаршаха дуран ху-
рэнэ.
А. БАЕРТЭВ.
хүдөө ажахын институтай
проректор, хүдөө ажахын
эрдэмтэй доктор, профессор.

„Совет общест-
во дотор оюун
ухаанай, соёл куль-
турын бүхы бая-
лигууд арадай аша
тушада, коммунист
байгуулалтын хэ-
рэгтэ алба хэнэ“.
(КПСС-эй ЦК-гай
Төзисүүдһээ)

ГЭГЭЭРЭЛ—МАНАЙ ГЭРЭЛ

Хото город, түмэр харгыһаа холо оршодог нотагууды аба-
жа үзэхэдэ, революциын болоһон сагнаа хойшо хубилһан, хү-
жэһонинь айхатар элхэнээр харагдана.
Манай Чисаана нотаг Улаан-Үдэһэ 300 гаран километрэй,
Зүүн-Сибирин түмэр замһаа мүн лэ нилээд холын зайд оршодог
юм. Урдань эхэл дүлнй байал, одоол «бартахы, гурөөһэнэй
байрладаг» тала дайда байһан юм хаш. Хаанта хархис засагай
үедэ бүхы үргэн Чисаанада урдань нэгшье магазин, болонца
үгы нэн. Тахсахан хургуули бин аад лэ, оройдоол 12 шабнар-
тай нэн ха. Хургуулинь гэжэ даа—бууха гэхэдэ партагуй,
бөшхө гэхэдэ бэхгүй юм нэн гэлсэдэг.
Юрөө революциын урда тээ арад зонинь гэгээрүүлхэ, бол-
босоруулаха тушаа амарше анхрал хандуулагдаггүй нэн. Тэрэ
ганса хургуули тогтодоходо, шүүд революциын урда тээ,
хүн зоной айхатар эхэ оролдогто гаргаһанай эсэстэ эмхидхэг-
дэ юм.

Ветеринарнай факультэдэй ху-
дэлмэрлэгшэд Буряад ороной эр-
хэ байдалда малай халдабарта
болон халдабаргүй үбшнүүдые
яажэ усадхаха тухай шэнжэлээд.
Энэ талаар профессор Василий
Радионович Филиппов эхэ юумэ
хэлһэн ааб даа.
Зоотехническэ факультэдэрин
гол түлэб Буряадай АССР-тэ на-
рин нооһото хондой шэнэ үүл-
тэр бин болгохо асуудал шийдхэ-
нэд.

Тухай хүчэр Шүин эхэ согололо
хэжэ, мун лэ эрдэмтэй докторой
нэрэ эрэгдэ хүртөө.
Баһа бэлшэршүүдэй асуудал
гол анхралһаанай гарангагүй.

БАЙН ДАА,

таныхаар бэшэ болоторо хүгжэн хубилаа. Тэндэ
хоёр дунда, хэдэн эхин хургуулинууд тогтожо, хургуулин
наһанай хамаг үхүүд бултааран «эрхим баян эрдэм билиг»
шудална. Ингээд арбан жолэй уялгата хуралсаал эхилхэн гэшээ
бээ даа.
Хургуулинууднай үнэхөөрөө «хураагүй байла» гаталгажа
үгөө. Хүн зон эхэ болбосо-
роо, ариун сэлээршье,
баян бардамарше ажа-
хуудог болоо. Ажал хүдэл-
мэри гол түлэб машина,
техникин хувор бүтээгдэнэ. Үйлдбэримнай эрдэм наука шэнэ
үндэһөөр абуулагдаха эхилэнхэй. Энээнэй аша тушаа иланга
малай үүлээр найжаруула дээрэ элхэнээр харагдана. Жэ-
шэһэн, бүхы хониднай торголиг нарин нооһотой болоо буюу.
Эрдэм мэргэжлэйгүү наа, нимэ юумэ яашье хэжэ шадахагүй
һэмди.
Эндэ манай хургуули бүхэнэй хубитань, аша габьяна арга-
гүй эхэ.
Ушар тимһээ хургуули тушаа олонитэмнай саг үргэлжин
анхрал хандуулаха гэшээ бээ. Манай Чисаанын 8 жолэй ху-
ргуули нёдондо дунда хургуули болгодоо. Эндэмнай нүүлэй жэл-
нүүдтэ совхозой хүсөөр 40 хүнэй байха тивной интернат,
багшанар 4 байра бүтээгдэнэ. Хургуулида томо залгалаа гэр ба-
ригдаа. Бүхы классуудтай мүнөө халуун унаар дулаасуулагдаа.
Совхоз, леспромхознай саг үргэлжэ бидэнэртэ туһалдаг.
Багшанарнай—булдаа нотагай хубууд, басагад—мэргэ-
жээлэдэ, Эбтэй зөтэйнууд. Эхэл урматгайгаар оролдожо хүдэлдэг.
Ухбуун бүхэниинь найнаар хургахын, үнэн сэхээр, коммунист
ёноор хүмүүжүүлхын хойноо оролдодог. Түрэлхидтэй нягта
холбоотой...

Намдал адля арбан үхн-
бүтэй хүн тинхэ үедэ
яаха хааб! Ай даа, сааш.
Унгэрһан табин жэл соо
холын Чисаана нотаг
таныхаар бэшэ болоторо хүгжэн хубилаа. Тэндэ
хоёр дунда, хэдэн эхин хургуулинууд тогтожо, хургуулин
наһанай хамаг үхүүд бултааран «эрхим баян эрдэм билиг»
шудална. Ингээд арбан жолэй уялгата хуралсаал эхилхэн гэшээ
бээ даа.
Хургуулинууднай үнэхөөрөө «хураагүй байла» гаталгажа
үгөө. Хүн зон эхэ болбосо-
роо, ариун сэлээршье,
баян бардамарше ажа-
хуудог болоо. Ажал хүдэл-
мэри гол түлэб машина,
техникин хувор бүтээгдэнэ. Үйлдбэримнай эрдэм наука шэнэ
үндэһөөр абуулагдаха эхилэнхэй. Энээнэй аша тушаа иланга
малай үүлээр найжаруула дээрэ элхэнээр харагдана. Жэ-
шэһэн, бүхы хониднай торголиг нарин нооһотой болоо буюу.
Эрдэм мэргэжлэйгүү наа, нимэ юумэ яашье хэжэ шадахагүй
һэмди.
Эндэ манай хургуули бүхэнэй хубитань, аша габьяна арга-
гүй эхэ.
Ушар тимһээ хургуули тушаа олонитэмнай саг үргэлжин
анхрал хандуулаха гэшээ бээ. Манай Чисаанын 8 жолэй ху-
ргуули нёдондо дунда хургуули болгодоо. Эндэмнай нүүлэй жэл-
нүүдтэ совхозой хүсөөр 40 хүнэй байха тивной интернат,
багшанар 4 байра бүтээгдэнэ. Хургуулида томо залгалаа гэр ба-
ригдаа. Бүхы классуудтай мүнөө халуун унаар дулаасуулагдаа.
Совхоз, леспромхознай саг үргэлжэ бидэнэртэ туһалдаг.
Багшанарнай—булдаа нотагай хубууд, басагад—мэргэ-
жээлэдэ, Эбтэй зөтэйнууд. Эхэл урматгайгаар оролдожо хүдэлдэг.
Ухбуун бүхэниинь найнаар хургахын, үнэн сэхээр, коммунист
ёноор хүмүүжүүлхын хойноо оролдодог. Түрэлхидтэй нягта
холбоотой...

ОКТАБРЬ!

Саашаа арадай гэгээрэлэй үүргэ бүри гайхамшагаар ха-
рагдаха!
Арад зондо, манайше түрэл Чисаанада нимэ гэгээрэлэй
гэрэл толо, аша үр олгоһон Агуухэ Октябрыда баясхалан-
гай эхэ баясхалан хүргэ-
нэбди. Байн даа, Агуухэ
Октябры!

РСФСР-эй Арадай Комиссар-
нарай Сөвөдэй Түрүүлэгшын
орлошо.
1917 оной августын 2-то Доо-
до-Березовка тосхондо ажа-
хуулида Дээдэ-Удын город-
ской дүүмэдэ барһан гуйлта
бэшгээгч.
«Манай тосхон эхин хургуу-
литай гансахан багшатай. Мү-
нөө 1917 ондо тус хургуулида
50 хубууд, басагад абтаа. Ха-
рин орохо дуртай үхнүүдтай
105. Ингээд лэ үгытэй түрэлх-
идэй 55 хууга эрдэм бэшгэ шү-
далангүй үлэб гэшээ ааб даа».
38 хүнэй гар табгатай.

Түүхын хуудана ирахыда
Али бүхы албанда, гэгээрэлэй
ажал хүдэлмэридэ элгүүхын
тула дунда, дээдэ, техническэ
болон экономикаса хургуули-
тай хүнүүд тухай мэдээсэхынь
1921 оной август арада губер-
нскэ гүйсэдкомой управленин
таһаг аймаг, хушуунуудай рев-
комунда хандаһан байна.
Тинхэдэ, жэшэнь, нимэ ха-
риунууд абтаа нэн:
«Сэлэнгын хушуун дотор тех-
ническэ хургуулитай нэгшье
хүн үгы гэжэ Сэлэнгын айма-
гай Сэлэнгын хушуунтай гүйсэд-
ком 1921 оной сентябрийн 21-
дэ мэдээсэнь».
«Захааннай хушуун дотор
дунда, дээдэ болон техническэ
хургуулитай нэгшье хүн үгы».
АЖАЛГАЛТА: энэ хадаа дү-
тэ, холынше аймагуудтай анх-
түрүүн эрдэм хургуулитай хү-
нүүдэй тун үсөөн гү, али үгы
байһые гэршэлэн харуулаха юм.
Буряад-Монголой АССР-эй
гүбэй гүйсэдхэхэ комитетэй пре-
зидентмэй 1935 оной мартын 16-
най тогтоолоо:
«Промышленности, совхо-
зуудай, МТС-үүдэй хүдэлмэри-
шэды, советско-колхозно мэдэ-
хитэдэй дунда үзэг бэшгэ мэдэ-
хитэй лбадые 1935 ондо
эссэлэн усдахыа...»

И. СУВОРОВ,
Хэжэнгын аймгай Чисаанын
дунда хургуулийн багша.

РСФСР-эй АРАДАЙ
КОМИССАРНАРАЙ
№ 33 ТОГТООЛ
1932 оной январин 10.
Москва, Кремль.
ДЭЭДЭ-ҮДЭ ХОТОВО
БУРЯД-МОНГОЛОЙ
АГРОПЕДАГОГИЧЕСКА
ИНСТИТУТ НЭЭХЭ ТУХАЙ
Арадай Комиссарнарай Сөвө-
дэй Тогтоохон:
1. РСФСР-эй НКФ-дэ дурад-
хаха:
а) Эрхүүгэй пединститудай
Буряад-Монголой отделение
Эрхүү хотодо Дээдэ-Үдэ хо-
до абаашаха, тэрэниин Буряад-
Монголой агроинститут болон
хубилааг, Эрхүүгэй пединсти-
тудай кредитүүдээ хубита зөө-
ринь үлсэхэ.
б) Буряад-Монголой пединсти-
туды 1932 оной январь соо
нээхэ, тэрэниин багшанараар ху-
сэд хангаха хэмжээ бөлүүлхэ.
2. 1932 оной түсэбэй тоо
урдмаллан лаблахада нимэ
зүйлһэн ороульхынь
РСФСР-эй гэгээрэлэй Арадай
Комиссарнарад болон Госпландэ
даалгача гэбэл:
а) шөнөөр эмхидхэгдэнэ Бу-
ряад-Монголой агропедисти-
тудта 1932 оной хабар 60 ху-
рагшадые абаха.
б) дурсагдһан институтай
дэргэдэ үдэрэй болон үдэшын
рабфагуудые байгуулаха.

РСФСР-эй Арадай Комиссар-
нарай Сөвөдэй Түрүүлэгшын
орлошо.
1917 оной августын 2-то Доо-
до-Березовка тосхондо ажа-
хуулида Дээдэ-Удын город-
ской дүүмэдэ барһан гуйлта
бэшгээгч.
«Манай тосхон эхин хургуу-
литай гансахан багшатай. Мү-
нөө 1917 ондо тус хургуулида
50 хубууд, басагад абтаа. Ха-
рин орохо дуртай үхнүүдтай
105. Ингээд лэ үгытэй түрэлх-
идэй 55 хууга эрдэм бэшгэ шү-
далангүй үлэб гэшээ ааб даа».
38 хүнэй гар табгатай.

1. 1917 ОНОЙ УРДА ТЭЭ
ХААНТА ЗАСАГАЙ үедэ буряадууд хадаа
Россин империн эгээл муу, гэгээдэни хуудал
байдалтай бага арадуудай нэгэн нэн. 1911 ондо,
хүн зоной тоо абалган болоодо, Забайкальска
областыда 149.236, Эрхүүгэй губернида (Тунхэнэй
аймагтайгаар) 134.363 буряадууд ажабуудог бай-
гаа. Тэрэниин хүсөөр ород болгохо гэнэн хаанта
Россин политика хадаа буряад яһатанай үзэг бэшгэ
мэдэхэ, эрдэм номтой болохо гэнэн эрмэлзэлые
айхатар хойшоһо татадаг нэн. Тимһээ 1917 оной
февральска революциын урда тээ Забайкалда
оройдоол 48 эхин хургуули байгаа. Буряад арадай
10 процентн лэ үзэг бэшгэ мэдэхэ нэн. Тинхэ-
дэ 1000 буряад хүнэй 8-ниин лэ эхин ху-
ргуулида ябадаг байһан. Зүгөөр эдэхэн хурадаг хү-
нүүд баяшуулай үхнүүд байгаа.

2. 1923 ОНОЙ ИЮЛИН 1-НЭЙ
БАЙДАЛААР
ДАЛЬНЕВОСТОЧНО республикын (буферна гү-
рэн) Бур. ОНО-гой мэдээсэлэнэй ёноор, энэ үедэ
буряад эхин хургуулинууд 62 болоо, тэндэнь
1841 үхнүүд хурадаг байба. Тинхэдэ 1794 хүн
зондо гансахан лэ хургуулан хүртэхэ ушартай бо-
лодог нэн. Хургуулин наһанай үхнүүдтэй 16,7
процентн тэндэ хурадаг байгаа. Гэхтэй хамта,
Сэлэнгын аймаг Дальневосточно республикада
ородоггүй, харин Эрхүүгэй губернида мэдэлтэй
байба. 1923 ондо энэ аймагтай 17 буряад эхин ху-
ргуулида 400 гаран үхнүүд хурадаг байһан. Энэ
хадаа хургуулин наһанай үхнүүдтэй 8 процент
болоо.

3. УХИБУУ ТҮРЭХЫН ТҮЛӨӨ ЭРДЭМ
ХЭРЭГТЭЙ БЭШЭ
ДЭЭРЭ ДУРСАГАДГАША он жэлнүүдтэй үедэ
Забайкалин буряад хургуулинуудта тон үсөөхэн
басагад хурадаг байһан. 1923 оной июлин 1-нэй
мэдээгээр, хуража байһан 1841 хурагшадтай огой-
доол 356-ниин лэ басагад нэн. Угышые наа, бүхы
буряад эхэнэрнүүдтэй 19,34 процентн лэ хургуу-
лида ябадаг байба буюу. Эхэнэр зоной нимэ үсөө-
нөөр хургуулида ябаха ушар хадаа: «Ухнүүд
түрэхын түлөө эрдэм хэрэгтэй бэшэ» гэнэн хаанта
засагай политикһаа үндэһэтэй.

4. ЯМАР ДЭЭДЭ ХУРГУУЛИНУУД БИИ
БАЙГАА?
1917 ОНОН февральска буржуазна революциин
болоодо 4 класттай училищинууд (хочомын дээ-
дэ эрдэмтэй гэжэ нэрэстэй болон) Верхнеудинскда
(Улаан-Үдэ), Селенгинскда, Троицковскда (Хял-
та), Кабанскда, Агада ба Баргажанда бин байһан.
Тинхэдэнь 1920 ондо Забайкальска об-
ластин газар дээрэ буддын шаманай 33
ехэнүүд дасан хүдэлжэ байһан гэшээ. Тэн-
дэнь 16000 ламанар хүдэлдэг, дасангуудай дэргэдэ-
хы шаманай 73 хургуулида жэл бүри 1000-һаа үлүү
хубарагуд хуража байдаг нэн.

1. АСАРИ ЭХЭ АЛХАМУУД
1927 ондо Октябрийн революциын 10 жэлэй ойдо,
Буряадай АССР-тэ хургуулинууд 357 болоод байһан.
1932—1933 онуудта, нинтэ эхин хуралсаал хуу-
лин абтаһаар 2 жэл болоод байхада, республикада
546 хургуули хүдэлдэг болоо.

2. ЭРДЭМ БЭЛИГ—ЭРХИМ БАЯН
МҮНӨӨ УЛААН ҮДЭ хотодо багшанарай, хүдөө-
ажахын, культурын, технологическа, багшанарай
мэргэжэлээ дээшлүүлхэ институтууд, СССР-эй
Наукануудай академини Сибирин отделение Бур-
яадай филиал (нинтэни ба байгаали шэнжээлэгшын
эрдэмтэй хоёр институттай) худэлнэ. Тэдэний нэгэн
болохо Буряадай түрүүлэгш эрдэмтэй Доржи Банза-
ровай нэрэмжтэй багшанарай институтта үнэгэршэ
жэлдэ 4160 студентүүд хураа. Эндэ ород буряад,
англи, францун, немец хэлэнүүдтэй; литературын,
түүхын, биологичин, химичин, физикын, математичин,
черчениин, физкультурын ба хүдөө ажахы, про-
мышленность тухай ажаха багшанарые болдэдэг.
Мүнөө үедэ тус институтта 224 багшанар худэл-
нэ. Тэдэний 62 хүнниин эрдэмтэй кандидатуд
болон доцентүүд Буряадай АССР-эй хүгжэмтэй,
багшанарай, хореографин ба медицинскэ училищ-
нууд, машина бүтээлгын, хүдөө ажахын, худалдаа
наймаанай, хэлхэе холбооной техникумууд суугтай.
Гадна соёл сурталга ба областной партийно-совет-
скэ хургуулинууд, Онохойн үрбэе шэнжээлэгшын,
республикын хүдөө ажахын туршалгын станцинууд
хүдэлдэг. Республикада дээдэ хургуулитай 3021 ин-
женерүүд, 600 агрономууд, 486 ветвраччууд, 551
зоотехниүүд, 581 экономистчууд, 1310 враччууд
ажаллана.

3. ЖАРГАЛТАЙ БАГА НАБАН
1926 ондо ХУРГУУЛИН наһа гүйсэдгүй үхн-
бүүдэй гуламта манай республикада нэгэ байһан.
Тэндэнь 36 үхнүүд ябадаг нэн. Энэ гуламта 1928
ондо хүүгэдэй ясли болгодоо бэлэй. Тэрэ гэнэн
сагнаа хойшо хургуулин наһа гүйсэдгүйшүүдые
хүмүүжүүлхэ зургаанууд жэл бүри олоһонор, 1936
ондо 116 хүүгэдэй саад нээгдэдэ байгаа. Тэрэнэй
тоо 1939 ондо 130 хүрэхэ, 8400 хүүгэд тэндэнь
байдаг болоо. 1932 ондо Буряадай АССР-тэ 198
хүүгэдэй саад хүдэлөө, 14250 хүүгэд тэндэнь
байгаа. 1936 ондо Буряада 276 хүүгэдэй саад хү-
дэлөө, 24337 хүүгэд тэндэнь байгаа.

Манай республикада 11 интернат хургуули бин.
Хэдэн пионерүүдтэй байшангууд, спортиина, хуҗжа-
мэй хургуулинууд, эдир натуралистичууд, турист-
нуудай, техникумтэй станцинууд, экскурсионно-ту-
ристска база ба республиканска фильмотекэ хү-
дэлдэг.

«А» ҮЗЭГҮӨӨ ЭХИТЭЙ

ОКТАБРИН РЕВОЛЮЦИИН
илаһанай нүүлээр манай ком-
мунист партиин эгээн түрүүлшн
шухалын шухала зорилгонуудай
нэгэн культурна революци боло-
һон байна. Урдань өөрын соёл сур-
талгүй буряад арадай дунда энэ
хүдэлмэринэ нэбтэрүүлхын тула,
түбхын түрүүн хүн зоноо ном бэ-
шэгтэй болгохо гэнэн хүдэлмэри
гараа юм. Энээн тухай В. И. Ле-
нин хэлэхэдэ: «Үзэг бэшгэ мэдэ-
хгүй хүнүүдтэ политика ойлгуул-
ха гэжэ оролдоһоной дэмэ» — гэ-
жэ бэшэһэн байдаг. Урданай үедэ
буряад арадай 95 процент шахуу
хүн зонинь «а» үзэг уншажаһые,
бэшгээһые шадахагүй байгаа. Тим-
һээ РСФСР-эй газар дээрэ хуу-
даг уншажа, бэшгээ шадахагүй
бүхы хүн зон (8-һаа 50 наһатай бо-
лотороо) түрэл хэлэн дээрээ гү,
али ородоор ном бэшгээгч хураха
уялгатай гэнэн Советскэ правитель-
ствын 1919 оной январин 26-най
Декрет нотаг бүхэндэ бөлүүлэг-
дэжэ эхилһэн юм. Гэбэһые энэ хү-
дэлмэри гражданд дайһаа боложо
1924 он болотор эхэ аялаар ябуу-
лагдһан. Жэшэнь, 1922-23
онуудта мүнөө байша Буряадай

республикын газар дээрэ урдань
хүдэлжэ байһан хургуулинуудһаа
гадна либбедэ гэжэ оройдоол 5
хургуули Прибайкали шадар нээг-
дэһэн байна. Энэ хүдэлмэри имат-
гал Буряадай АССР-эй тогтоһоной
нүүлээр эршэ хүсэтэйгөөр аба-
жа эхилһэн.
1924 ондо республикын гэгээр-
лэй комиссариат үзэг бэшгэ мэдэ-
хгүй хүнүүдтэ ном зааха хүдэлмэ-
ри хуталхэ, 1919 оной түхэтэй
декретые бөлүүлхэ комисси тог-
тоһон юм. Гэбэһые революциин
урда тээ буряад арадай дунда эр-
дэмдэ хураһан хүнүүдтэй үсөөн
байһан дээрһээ тус хүдэлмэри тү-
рүүлээр адаллаһан гэшээ. Юмб гээ-
хэдэ, багшанар үгы байгаа. Тимһээ
түбхын түрүүн ном зааха хү-
нүүдые бэлдэхэдэ эхилһэн, ном
бэшгээгч эдэбхитэд нотаг бүхэндэ
гаража, зонхунда байра дээршэ
үзэг заадаг болоһон гэшээ. Энэ
үедэ хотоний хургуули ганжэ дэл-
гэрһэн. Алар 1933 онһоо хойшол

хургуулин наһа гүйсэдхэн үхнүүд
номдо хурадаг болоо юм. Респуб-
ликын партийна, советскэ, комсо-
молбой организащинууд, нинтэн
эдэбхитэд тус амалда үхсээл эхэ-
тэйгаар оролдодог байгаа. Тосхон
бүхэндэ, хотон бүхэндэ үдэшын
хургуулинууд үзэг, бэшгэ зааха
хүнүүд хүдэлжэ эхилһэн. Жэ-
шэнь, 1930 ондо республикын соёл-
лоой эдэбхитэд «Долой неграмот-
ность» гэжэ будгэмтэй хамта үзэг
бэшгэ мэдэхгүйшүүдтэй дунда ху-
ралсаал үргэхэдэ талаар хоёр до-
лоон хонго сонсоһон юм. Энэ
болзор соо хүдөө нотагуудтай ган-
сахан номсомолшүүдтэй хүсөөр 100
гаран эхин будгэмүүд эмхидхэгдэ-
жэ, 4 минга гаран хүн зон үдэшын
ба хотоний хургуулинуудта үзэг
бэшгээгч хуража эхилһэн гэшээ.

Энэниин нүүлээр баһа нэгэ эхэ
эдэбхит гараа нэн. Тэрэ юун бай-
гааб гэхэдэ, үзэг бэшгэ мэдэхэ
комсомолец бүхэн богонихон бол-
зор соо нэгэ хүнниин хурхаха боло-
но. Энэ соёлой довтолгодо хабаада-
гүй хүн гэжэ тэрэ үедэ үгы шахуу
байгаа. Тинхээжэ 879 хүн (жинтээ
эхэ наһанай) уншадаг боложо, 10
хуралсаал пункт нээгдэ нэн. Энэ
пункт хүн зонинь үзэг бэшгээ
хургаха талаар өөрын дүримтэй
хургуулихан бэлэй. Тэрэндэ хура-
жа гараһан хүнүүд саашаа оөл-
дөө бэшгэ заадаг болодог нэн.
1933 оной майн 1-һээ июлин
10 болотор Буряадай республикын
газар дээрэ соёлой довтолгын ямар
ябажа байһан тухай харалга болоо
нэн. Энэ хэмжээ ябуула иланга
комсомолшүүдтэй хүсөөр хэрдэнэ
гаран эхин будгэмүүд эмхидхэгдэ-
жэ, 1934 ондо Х областной партийна
конференциин болоодо бүхы рес-
публикынмай 67 процент (тэрэ тоо-
до буряадууд 60,5) хүн зон ун-
шадаг болоод байгаа. Энэ барим-

тэе харада абажа, тус конферен-
циин тон наһын богонихон сагуудта
бүхы хүн зоноо бэшгээгч болгохо
гэнэн тогтоол абаа бэлэй.
Гэгээрэлэй хүдэлмэри хадаа
арад зоной социальна дарлалта до-
роһоо сүүлээршэ, харуул наһан
харгыда гарахадань, бээдэ эзэн
болгожо, хүсэ зоригго олохо, мэдэр-
хэдэнь сэнжээгшгүй эхэ туһа хүргэ-
һэн түүхэтэй. Илангаа буряад
эхэнэрэй хуби заяанда айхатар
эхэ хубилалта болоо. 1939 ондо
тэдэ бүтэһгүйшүүдтэй тон адли үзэг
бэшгээгч ороод байһан гэшээ.
Манай республикада илангаа
эхэ зоний дунда үзэг бэшгэ мэдэ-
хгүй абадые үгы шахуу болго-
һонийнай, залуу үгэшинэ бүри
олоор хуралсаала хабаадууһанай-
най ашаар нинтэ хуралсаала орол-
го үргэһөөр дэлгэрүүлхэ арга ол-
лоһон байна. Тинхээжэ бүхы колхоз
болон хүдөө нотагуудта шэнэ тү-
хэлэй совет хургуулинууд олоһо-
роо нэн. Тэдэний ямар боложо
хүгжэһининь мүнөө булганда эли
ааб даа.
С. БАДМАЧЕРЕНОВ,
доцент, түүхын эрдэмтэй
кандидат.

НИМЭ БАЙГАА

БҮРЯД ХЭЛЭ БЭШЭГЭЙ ХҮГЖЭЛТЫН ЗАРИМ АСУУДАЛНУУД

Д. Д. ДОРЖИЕВ, хэлэ бэшгэй эрдэмэй кандидат

(Түгэсхэл, Эхнэрийн Августын 16-най номерто)

б) Литератури хэлэнэ үгы байһан үгэнүүдэ, мүн удаараа литератури хэлэнэй үгэнүүдэ оидоогоор хэрэглэдэг үгэнүүдэ нутаг хэлэнгээ абахаар. Нимэ үгэнүүдэ шэлэж абаад, шаджа хэрэглэхэ абадад литератури хэлэеэ баяжуулаха шууха арга болоно. Нүүдэй жэлүүдэ маргаана, зугаалха, захалха, шөбшөх, балуур г. м. үгэнүүд нутаг хэлэнгээ литератури хэлэнгээ орожо байхай. Гэбшье нутаг хэлэнгээ үгэ абажа ушоо шадангүйбди. Нутаг хэлэнэй, мүн юрэ литератури буряад хэлэнгээ хэрэглэхэ үгэн баялгыг шадмаараа хэрэглэдэг зөбөлшөд түрүүнд буряад совет литературин үгэнгээ буури табилсагшадлай нэгэн, ахамад зөбөлшө Апилонов Инокентьевич Шадеев нэрлэгдэхэ ёстой. А. И. Шадеев литератури хэлэнгээ тогтоонхой үгэн баялгыг айдхатар гайтайгаар, болгоомжотойгоор ханданхай хажуугаар, арадай аман зөбөлшөд үгэн баялгыг, илангана нутаг үгэнүүдэ шадмаараа шэлэж хэрэглэдэг юм. А. И. Шадеев «Бар тайга соо» гойн хонирхолтой туужаана нимэнууд жэлэе абаад үзэе. «Ута аянда явах дээрэ эвэлнэгэ ядуулжа бөлөгхүй. Моридтай хүбэндэжэ, хүднэ балгижа, үдэ сабан болонхой» (8 нүөр). «Нойто шингэ хорхо хурэхгүй, гурөөнэй годоор зүйн элган байжа ошон, мяхай магтай үмдэнхэй, харгаана бургаанада хахара шуура татуухагүй бөрө жэбүүн үмэтэй, хилгаанаар хаазаана, амалдай нооноор оёон шатайна баамхитай... (Найдан) урда зөгөөн байба» (9 нүөр). «Аманда агтай, хэлэндэ хэдүүлэгтэй үбгэн гэжэ... Гарма үбгэн тухай хүн сон омогсоро хэлсэдэг» (13). «Хабартаа хандайн хананхын хүдэ сойн үдэ саана хүдөө углаад, тайга соогуур агнажа яаһаар...» (22). «—Аа, Мангай шамаргүй хаала байна, — гээд хармалэй зудан дээрхэ нооһынь үлээн хараад: —Хара һүдүүдүү! Байхан хэрмэд бэйлэ...» (27). «Залида партигай нэмжэрхи» (40). «Шонтолынгоо зүйн хэлбэг хаража, Хүбнэхэнэй жалга танаа тэсэ шэлэн ошо» (43). «Асатары болохо гү даа, хуурай хаган хэбтэ» (44). Энэ хүбэндэжэ, балгижа, мяхай, жэбүүн, баамхи, ааг, хэдүүлгэ, сой, зудан, хэлбэг, танаа гайн үгэнүүд шадмаараа хэрэглэдэгээр дээрнээ, үдхынь өйлөгтө ядахар бэшэ байна. Гадна литератури хэлэнгээ хэрэглэгэн байга «шуха далайтар, тозуули амарха». «Найналдаад шаахала мартаба», «Хорхойто хориггүй...» г. м. өнхөн үгэнүүдэй хажуугаар, мүн «шухин далайса, нүүдэ бараха», «шугагсөөн шухала мартаба», «Хорхойто хориггүй, эрбэхэйлээ элэггүй» гэхэ мэтээр бэшэхэлэн, баһал шэнээр, хонирхолтойгоор уншагша хаһаа гална, өйлөгтөтэй байна. А. И. Шадеев нигэжэ уран хурса буряад хэлэнгээ баргашагүй баялгыг, нугархай, тодорхой амангалахалаа, залуушууд аямр байн

жэлэ харуула гээшэб, ондоо хэлэнгээ, илангана ород хэлэнгээ үгэнүүдэ абаха, гадада баялгыг амангалаха талаар буряад хэлэн мүнөө үдэ зүб замаар яана.

Коммунизм, социализм, парти, совет, комсомол г. м. нэгэ советизмүүд, интернационализмууд буряад хэлэндэ абтанһинь элитэ. Гэбшье гүшад онуудай һүүдээр, дүшөөд онуудай эхээр бусад хэлэнүүдэ үгэнүүдэ хэрэглэгээр абадаг заншад дэлгэжэ, литератури хэлэнгээ өйлөгтөсөггүй, модохи болгонон байха юм. Ушар нимэһээ абтан үгэнүүдэ зүбөөр хэрэглэхэ ба бэшэхэ тухай зүбшэн хэлсэлгэ хэдм удаа бөлөг байһан юм. 1953—58 онуудай зүбшэн хэлсэлгын ёшоор 1961 ондо нэгэ дүрим гаража, энэ асуудал болохо руунь шиндэгдэн байна. Тимэһээ абтан үгэ тухай асуудал мүнөө урда мэтэ гарангүй, тус асуудалаар эндэ хэлсэхэмэ юумэн үгэ.

Нүүдэй жэлүүдэ шухала хэрэгтэй интернационализмуудэ (телевизор, ракета, радиоэлектроника, гербицид, карбид-кальци, киноресер), олонд өйлөгтөтэй орд үгэнүүдэ (вертолёт, холодильник, пулёт, самосал, запасной часть, ракетовоз г. м.) буряад литератури хэлэнгээ абадаг байдаг. 1959 оной октябрин 5 хада манай Совет оройной эрдэм, техникн хуужалтын гайхамшадга илалтын шэнэ шата нэһэн байна. Энэ үдэр совет эрдэмтэд дэлхэй дээрэ эгээ түрүүнхээ хэмэл одо таинһан байха юм. Энэ балр бэлхэлхэлтэй үдэрүүдэ хэмэл одон гойн термин нэрээрнэе яралаар абтан аад, нэгэ бага таарамжгүй болон хэбэртэй. Одон гойн үгэ дэлхэй мэтэ нариние тойрожо эрьдэд дэлхэй баһа нэрлэнэ (налегал). Шэнэ өйлөгтө түрүүн тайбарилан нэрлэхэдэ, һүүдэн термин боложо үдэхэ хубиньшэ нариошалад тэмдэгтэ тухай дээрэ хэлсэдэг һан. Анхандаа хэмэл дахууд гээд сэхэ нэрлэхэ гү, али сүниик гээд абаха байдаг. Тээд мүнөө болонхой хойно һалгэнэһэй хэрэг ямар юм. Энэ мэтэ ганса нэгэн үгэн түлөө юрэнхэ тобшолоһыне хэхэ юу байха. Буряад литератури хэлэнгээ абтан үгэ хэрэглэн бэшэхэ талаар ирэнхилөө зүб мүрөө хүжэжэ байна гэхэдэ алдуу болохогүй. Энэһээ саашадашье буряад литератури хэлэнгээ терминологи ород хэлэнэй терминологидо тааруулан зөбөхө, хэрэгтэй үгэнүүдэ орд хэлэнгээ абажа, буряад хэлэеэ баяжуулахманай лэбтэй. Энэ хада буряад хэлэнэй хүжэжэ абдалдань таарамжатай, дон зүб хараа болохо байна.

Мүнөөнэй буряад литератури хэлэнэй хүжэлгэдэ гаранан грамматикн асуудалуудаар олон ажалалта хэхэ арга эндэ үгы байна. Гуримшуухаар болон гурбан асуудалаар тогтожо халахадэ нимэ:

а) Урданһаа нааша буряад мэдүүлэгүүд эхэнхэдэ мэдүүлгэн хэлбэй -на, -ба (ябана, ябаба), хандан түлбэй глаголнуудаар дүргэдэгдэ байһан юм. Мүнөөнэй хэлэндэ бүхэ причастивүүд мэдүүлгэ түгэхэдэ боложо байна. Энэнь бай-

шадтай. Тээд глаголой причастна формонууды бусад түхэлүүдтэйнь тэнсүүлжэ, холижо, үдхынь таараха руу хэрэглэхын орондо, нэгэ янын формо хэмнэ хэтэрхэйгээр хэрэглэдэ хэбэртэбди. Дэлхэнь, хэлэндэ хананхай зөбөлшөд: «Дайнда ябаад шархатаһан байгаа. Тээд мүнөө хаагуурншыне осколкын ороод гаранан хүсэл мэдэхэеэ бөлө. Зүгөөр шорганинь һаднай шархирдаг боло» г. м. Нигэеэ гингээ гэжэ мэдүүлжэ һаань, үгэрһэн сагай причастяар дүргэдэг заншалтай. Үгынь һаа: «Сабанһан һайжаруулгада эхэхэн хүсэн табигдалаг болонхой. Мелиоративна отряд эмхидхэгдэнхэй. Хэжэнгын совхозой тогтоһонхой хойш ажалланхай Борис Васильевич Одов мелиораторнууды эрхилэнхэй. 50 гаран ауговодууд саг үргэлжэ хүдэлжэ байхай» гэхэ мэтээр үнэ үгэрһэн сагай причастнэ бэшэхэдэ, иматгал Хори нутаг хэлэнэй нүдөөн орожо, литератури хэлэнгээ хазагайһан аядала болоно. 1964 оной намарһаа ахилзэд «Буряад үнэн» газетэдэ нигэжэ бөлшөн ушар дайралдадаг болоно: «Үнээдэй элсүүлжэ, харууһагада тугадлууд олон ушарһан. Энээһэй уршаһаа тус ажаны нилээд эхэ һүеэ адланай. Хажуугаар үбэ гэжэлэ дуталданай. Март һарада үбөнһинь, апрельдэ — сиюньһын дууһанай. Энэ ушарта олон һаанһад абтан үдэгдэ бөлүүлжэ һайдалгүй болоһон». Энэ мэтээр хүсэл үгэрһэн сагай причастнэ хэрэглэхэдэ, тус формэ литературн хэлэндэ дахдаа оруулахын орондо, дэми эхээр хэрэглэжэ, һайруула тухэлһыне алдуула, модоо модохи болонхой хэргэ руу түхилнэбди. Мэдүүлэ һайнаар, хэлэнэй бүхэ арга боломжы хэрэглэн дүргэдэһэн тула хэлэнгээ уран наринаар холбожо бэшэхын тула оролохо хэрэглэ:

б) багадһан -хан, -хон, -хэн гэһэн залгалта харэтгышье, хэрэггүйшье газарта хэрэглэжэ, хэлэнгэ үнэмнэйгээ үдхыне баларгууһаба. Ганса, түргэн, хара гэхэ мэтээр бэшэхэ, хэлэхын орондо заал һаа, гансахан, түргэн, харахан г. м. хэрэглэнэбди. Бага гар, томо һургуули, эхэ һайндар, олон уран зөбөлшөд, үндэр добуун гэхын орондо, багдан гэрхэн, томоһон һургуули, эхэн һайндар, олоһон уран зөбөлшөд, үндэрхэн нүсэгэн добуунэй г. м. бэшэдэг байһаби. Энээһээ болижо, бага һаань бага, эхэ һаань, ехынь сэхэ нэрлэдэ бэшэдэг заншалтай болое;

в) гараба—гаранаба, аорбо—оршобо, яоба—ябашаба гайн үгэнүүдэй хоорондох илгаа хэхээ бөлөг байһаби. Хэрбэ нигэжэ бэшэдэг үргэлжэлүүлжэ һаа, үнөөхи һураһа гэхын орондо һураһана, яоба гэхын орондо яобана гэдэгтэл адын, буряад хэлэнгээ зүйл байгуулы

саашадаа эбдэжэ, һамаргаа, тойбо татаха байһаби. «Санданай самса арадаа шал норшобо, шорой тоһон аман соонь орошобо». «Үүдэн эвэгдэжэ, гэрээр урал дүүрэншэ» гэхэ мэтэ гэнтэ болонхой үдхыне харууд халаа -ша, -шэ, -шо гэһэн нангаһан видье хэрэглэхэдэ ямаршыне алдуугүй байтар, удаараа ямаршыне яарал мэдэл, соһормог байдал үзүүлэгүй ушарта: «Сандан эгээ наанань малгайгаа үбдэг дээрэ абада табияд, абаагүйгоор һууһаба», «Санданай хойноһонь эрвүүлэгүй мэдэхэдэ, хүлэрһэн нүдэнгээ шал аршада, абар табар үбөө һамнаад, машинистка басаганда дөрө дохөд, аажам алхаар саашаа ябашаба» г. м. бэшэнэби. Энэ мэтын ушарнуудта үрэг һайн болобо, һууба, абаба гээд бэшэхэ ёһотой аад, грамматикн формонууды буруугаар хэрэглэжэ, хэлэнгэ юмнэйгөө үдхыне баларгууһаба. Буряад хэлэнгэ хэлэнэй хүжэлгэдэ гаранан зарим асуудалуудаар хэбэн ажалланхайн үнэ тэһыгээр дүүрбө. Ирлэхэ нумэ энэгээр хазаргалгатагүйн элитэ. Олоргоо зүбшэн хэлсэжэ, мэдэхэ хэрэг. Зүгөөр Октябрийн хубисхалэй 50 жэлэй ойн баярыне уугуулан, буряад хэлэнгээ амжалта тулалтыне тобйосо гаргаха, дутуу дуланудынь сэхэ шүүмжэлэн хэлэжэ, улам сааманхи хүжэлтын элхэ тододохо эгнэй эрээ.

Гүрэнэй терминологийн комисси гэхэ эмхидхэгдэ байл. Тээд һүүдэй жэлүүдэ тэрэ комиссин ямар хэлэжэ байһанынь өйлөгтөхо бөлөг байна. Терминологийн комиссин саг үргэлжэ худалжэ байха эргэтэй. Тимэһээ тус комисси «Буряад үнэн» газетин дэргэдэ тогтохо, энэ хэрэгтэ хамарха өмч гургануудай түлөөлгөнарины оруулан, ёһото ажалын һэрэгхээр боло гэхэ һангалһана. «Буряад үнэн» газетэдэ арбан хонг соо хэбэн ажал тухайншэ хоо хэлэжэ байхын хажуугаар, литератури хэлэнгэ терминүүды хэрэглэхэ талаар хоо зүбшэн хэлсэлгэ боложо байдаг. Тимэһээ терминологийн комиссин хураалдаа газар энгэл гээшэ.

Буряад номой хэлбэл, «Буряад үнэн» газетэ, «Вайгаль» журнал гэхэ мэтэ газарнуудаар олон тоото редакториуд, корректориуд ажаллан. Буряад хэлэнэй зүб мүрөө хүжэжэ, буряад бэшгэй алдуугүйгоор гархыне сахилга байдаг юм. Эдэ мэрэгжэлгэдэ сугдүүлжэ, хэлэнэй хүжэлтын асуудалаар, бэшгэй дүрнэй ордө нарин ушарнуудаар тухай мэрэгжэлгэдэ лекци, хэлсэлгүүды үнэргэхөөр бөлө. Тимэһээ, ажалнай бури һайнаар ябахэ, алдуу эндуу багаар гараха һэн хэ гэжэ һангалһана.

ДЕЛИДЭ БАЯРАЙ

ДЕЛИ, августын 15. ТАСС-ай корреспондент Н. Марков нигэжэ дамжуула:

Инди бээ даанхай бөлөншөө хойшо 21-дхи жэлэ мүнөөдэр эхилбэ. Харин колонизаторнуудтай удаан саг соо тэмэжэ олоһон бээ даанхай байдалтай гайхамшадга үдэрэ гэмдэлэхын тулгата нислэлэй хэдэн олоһон мянган хүн зон Улаан Форт гэжэ харамай эртэ урдын хандуудай дэргэдэ сумлаара.

Горнистуудай дохбоор байрай ёһолоо ахилээ. Премьер-министр Индира Ганди хүндэлгэй харуудай хууэр ябанаһингаа һүүдээр, гүрэнэй түгье үргэн хисэхээ. Индин элитэ эхэ гүрэнэй ба политическэ

БЪОЛОЛ ВОЛОВО

ажал ябуулагша Джавахарлал Неру нигэжэ гүрэнэй түгье хэдэн оёо даһин үргэнэ юм. Сэрэгэй оркестр национальн гимн гүйсэхөө, Салиэт үгтөө.

Индира Ганди үгэ хэлэхэдэ, оройной ябажа гаранан зам тухай хуороо, Индин хүжэлтэдэхи амжалта-үүдэ тэмдэглээ, саашадаа урдаһаа даһинаһын тулгата нигта жагсаалтай, нигэдэлтэй байхынь арат зэмөө урлаала.

Бээ даанхай байдалтай бөлөншөһэй һайндарой байрнууд Бомбей, Калькутта, Мадраэ болон оройной бүсэд гэрдуудга бөлөн байна.

Англин автомобильна промышленностин кризис

ЛОНДОН, августын 15. (ТАСС). Англин автомобильна промышленностин кризистэй дайрадан замгаараа. Хэлбэлэй мэдээсэлүүдтэй ёшоор оройной автомобильна промышленностин томо центриүүдтэй нэгэ бөлөгшө Кевентри гэретдэ мүнөөдөрһөө эхилэн ушоо 1400 худалмэринин хүдэд бэлэ нелени соо хүдэдгэ болонхой. Энээр халаа захилнуудай үсөөн бөлөн дээрнээ урда тэһн хүдэд бэлэ худалмэринин велетэдэ оруулагдан автомобильна заводуудай 10 мянган худалмэриншэдэй отрядта нэмэхэ байна.

Францида газар хүдэлбэ

ПАРИЖ, августын 15. (ТАСС). Жиронда, Дюдэ ба Дюдэ Оширэй (Баруун-Урда Франц) гэжэ департаментнуудта августын 14-нэй һуни баганат хүсэтэйгоор газар хүдэлбэ.

Хоорондоо хахал чэе аабартайгаар хэдэн секундын турна соо газарай дорьбоходо. Аретт гэжэ һуури газар илангана эхээр хохидлоо ороо. Даб дээрхи мэдэнэй ёшоор, нэгэ хүн гэмтэжэ үхөө, хори гаран хүн шархатаа. Энэ төхөнэй барилганууд болон байрын гэрүүдэй турна шахуу процентһындангарһан байна.

Баруун-Урда талын: Бордо, Но, Байон болон бусад гэрдуудта газар баганат хүсэтэйгоор хүдэлбэ. Тимэ эхэ хохидол ушаруулагүй. Мүн Иезанин хойто талын хубяа газар дорьбоһон байла.

АЛДАРТА ОЙ

ДЕЛИ, августын 15. (ТАСС). Бээ даанхай байдалтай бөлөншөө сиоскөһөнһөө хойшо үгэрһэн 20 жэлэй өбө бүхэ Инди мүнөөдэр баргалаһангайтар тэмдэглэбэ.

Британиин һүүдлиншэ солдат 20 жэлэй урда тээ Индин газар дээрнээ гаржаа ошоо. Урда Азия Англин хөөр зуу шахуу жэлэй турна соо ээрэхэлтэ бүгдэ арадай националь-суаһорэтын хүсэтэ хүдэлгөнэй бөлөнһөө уламжалан усадхагдаа.

Энэ тайбанаар зэргэ орһон байха ябаладыне һүүд эхээр барилдадаг байһан тугайгаа бээ даанхай Индин гүрэн түрүүнһингээ үдэрүүдтэ уласхоорондин орһомдо мэдүүлһэн байха юм. Индин түрүүншэ премьер-министр, өөрынгоо аралай агууһэ хубуун Джавахарлал Неру бэлгэлэнүүдтэ хабалгалагүй гэнэ политика бөлүүдэг һэн. Энэ тайбанаар зэргэ орһон байха табан гол ёһыне тэрэ һайрууһан байгаа.

Индин мүнөөнэй правительствын бөлүүдэд амгалан ёһонэй гадаанай политика хада национальнэ экономикны хүжэжэха талаар оройной үмэн табигдажа байһан угаа эхэ зорилгонууды бөлүүдэхэ шухала нүсгэл бөлөжэ үгэнэ. Хүршэ ороңуудтай хилэ дээрэ бөлөг тулалданууд, мүн бусад гуримшуулагтагүй ас-салданууд амгалан байгуулалгада оройной зорюула ёһотой байһан эхэ чүнгэ зориньшэ хинтэ гаргуудад байгаа. Эгээл нимэһээ Индин өлөһингэ Ташкентин Декларация гэр табилгы эхээр һаналаа ханал угтаа. Совет Узбекистанай газар дээрэ Индин болон Пакистанай хүтэлбэрлэгнэдэй уулзалга эмхидхэгдэ Совет правительствын дүүрбэн үдэррээ үндэрөөр эгнээ.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгдэхэ хуудһанда: «Үбнэ хурялга — мүнөөдэрэй шухал зорилго» гойн гаршаг дор тэжэл бөлэдхэлгээр материалнууд; Буряад АССР-эй Вөдхөөн Советэй Президиумэй Указууд.

Хөбдөхи хуудһанда: С. Д. гаронэй «Баганар — ойн ёрта» гойн статья; Ю. Куре гойн «Хүн байха жаргал» гойн очерк; Түрэл орон доторнай. Гурбадахы хуудһанда: Серг Лазо тухай зураглал; АИИ-һонин Дүрбэдэй хуудһанда: бубол, нутагтай һонин, хилин саһаа ТАСС-ай мэдээсэлүүд.

Совет ба энэхэг арадууд үнэ солоһоо хойшо түүхэтэ холбоо барисаатай байһан юм. Хүжэжэ байһан бүхы ороңуудай үнэн сэхэ хани болоншөө Советскэ Союз бээ даанхай национальнэ экономикно хүжэжэха талаар энэхэг арадай гаргадаг хүдэлбэ оролдогдоо эхэ анхаралгүй гэнэ хандата. Бхилдихи металлургическа комбинат, Рачидихи сүндэ машина бүтэлгэн завод, Индин хүндэ промышленностыдахы гүрэнэй секторэй түрүүншэ предриятинууд — Инди Советскэ Союзай хили ёшоор үзүүлһэн һайн байхан тула-ламжын бодото урнь болоно. Промышленностьда гүрэнэй секторэй үндэһэ һуури байгуулгада горитэй амжалтын туйлагдабшыне, Индин экономикадо, гол түлэб хүдөө ажалтын талаар, эхэ бэрхсэлэнүүдтэ хөбөлдөно. Энээһэй шалтаһан олоно: газар таряалан бүдүүлг тулуураар эрхилгэдэнэ, химическэ промышленносты, тухайлбал, минеральнэ утэжүүлгэ гаргалга хүсэд һайнаар хүжэжөгүй, ган гаеуур, үер гэхэ мэтэ тохбөлдөдөг. Орон дотор эдэ хөбөлгө зүйл ходоодо дуталдадаг, тимэһээ элэ зүйлүүдыне Инди гадаанай оро-

нүүдһаа асарха баатай бөлөг, бэрхсэлэнүүдыне харгалан, импелэ этэгдүүдэ, хамагай түрү СИА, экономическа хүсэ шх хэрэглэн, Индин правительствэ баалаата хажэ, оройнше бээ хай гадаанай политическэ харагаһаань хадурууһыне, Зүүн Азия империалистуудай ябуулануудта тэрэһине хабаа хыне оролдөно. Эдэ һанашалт хада бөлүүдхэ һэдэгэ хэхэлээ, яриалэ этэгдүүдтэ Индин мунлистуудта, дотоодын хархис нүүдтэ түшгэлэнэ. Гэбшье һаа арада эсэргүүгээр СИА тэрэһэй союнигуудай хэдэ байдалае Индин правительствэ рууһаана. Араб ороңуудта эсэргэ Иезанин хэдэн эсэрхэгтэй хай ябуулыне Индин олоншита шангаар буруушагаа.

Индин нүүд хараа бөлөгшө вет хүнүүт эхэ һайшаалтайгаар тадаг юм. Маанадтай хани баргашуудыне арада сааманхи ажи нүүдыне, бата бэхэ эб найрамдлон хүжэһэн һалбаралтыне совет хүсэнэ.

БЕШТАНАМ ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКА. Вьетнамй Арадай арминь асентичүүд ба хамгаалтын отряднуудай сэргиндэ байлдануудай забһаралтын үеэр.

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕ

Манай адрес, телефонууд

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактор — 54-54 приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. редактора — 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секретаря — 66-76, отделы: партийной жизни — 60-91, сельское хозяйство — 64-36, 63-86, пропаганда и агитация — 56-23, промышленность и строительство — 61-35, советское строительство и быт — 69-58, культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоря — 67-81, ва. формация — 34-05, общественная приёмная — 56-62, машинное бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор Улан-Удэ, типография Управления по печати при Совете Министров БурАССР. П-101010. Зак. № 809.